אוכלוסייה גדולה וחדשה של מיאגרון אוזני Myagrum perfoliatum (מין אדום) נמצאה באחו עיינות בפלשת אחרי שהצמח נחשב כנכחד מהמקום

עופר הוכברג – ש.ל.פ מעבדה חקלאית, שיקום נופי עם צמחי א"י
ofer_h@gbrener.org.il
הילה אברהם – חב' " ליגם" – פרויקטים סביבתיים, סקרים ושימור משאבי טבע, קיבוץ הרדוף hilaav@lygm.co.il

תאריך המציאה – 21.2.2018
תאריך פירסום – 8.3.2018

מיאגרון אוזני .*Myagrum perfoliatum* L (מצליבים) נמצא לראשונה בפלשת ב-2014 באחו עיינות ע"י ישי שמידוב וגדי פולק והידיעה על כך פורסמה בכלנית (פולק, 2015). אוכלוסיה זו, המקוטעת מריכוזי הצמח בעמקי הגליל התחתון, מנתה רק פרטים בודדים. בשנים שלאחר מכן (2015-2017) לא נצפו עוד צמחים באחו עיינות, כנראה כתוצאה של פעולת חישוף קרקע שנעשתה באחו לצורך הרחבת שטחי נטיעות סמוכים[1], בדיוק באתר שבו נמצאו צמחי המיאגרון ב-2014. סברנו שהצמח נכחד מכאן סופית.

אוכלוסיית **מיאגרון אוזני** באחו לח בעיינות בתוך עומד של **בצעוני מצוי** ו**אגמון ימי**. צילם: עופר הוכברג ©

בסיור שנערך במסגרת סקר בריכות חורף עבור המשרד להגנת הסביבה (ע"י חברת "ליגם","מורן ייעוץ ופיתוח" ו"אלרון אקולוגיה וסביבה") מצאנו ב-21.2.2018 כר גדול וצפוף של **מיאגרון אוזני** שפרח בפריחה צהובה לימונית בשקע בקטע אחר של האחו, בחלקו הצפוני. שקע זה מכוסה כרגיל בתצורה צפופה של **אגמון ימי** ו**בצעוני מצוי**. הכר השתרע על יותר מ-200 מ"ר והכיל על פי אומדן גס כ-1100 פרטים. בתאריך הביקור הגיעו פני המים בחלק הנמוך יותר של שקע זה, לגובה 20-35 ס"מ. צמחי המיאגרון התנשאו לגובה שבין 25 ועד 70 ס"מ מעל פני המים. הכתם החדש של המיאגרון, מאכלס את חלקו התחתון של שקע הברכה שבו הקרקע היא גרומוסול הידרומורפי חרסיתי כהה, שכולל שיירי רקב צמחי וחומרי פירוק אורגניים אופייניים לביצות האיזור.

מיאגרון אוזני באחו עיינות. צילם: עופר הוכברג ©
מימין לשמאל לפי הסדר –
1. ענפי תפרחת מסועפים בחלקו העליון של הצמח. בצד ימין של התמונה – חרדל השדה;
2. צמחים בשטח מוצף
3. גבעול ועלים החובקים את הגבעול ובסיסם דמוי אוזן (מכאן מקור תואר שם המין)
4. פרחים
להגדלה – לחצו על התמונות

ככל שאנו יודעים מהביקורים ומהסקרים בשנים הקודמות, כתם המיאגרון לא נמצא קודם לכן בחלק זה של הביצה והאחו ונוצר כנראה בעקבות שינוי תנאים והפרה של בית הגידול. ייתכן שפעולת החישוף הנרחבת שבוצעה בצידו המזרחי של שקע הביצה אפשרה עבירות נוחה יותר אל תוך שטחה המרכזי דרך העקבות של הכלים החקלאיים הכבדים שדרסו את קומת האגמון הימי בחלק שעבר חישוף. אפשר שיחידות הפצה חיוניות של המיאגרון שנותרו בבנק הזרעים פוזרו בעזרת הכלים ואולי גם ע"י חזירים שמצאו נתיבי תנועה נוחים יותר. יחידת ההפצה של **מיאגרון אוזני** היא תרמילון קצר דמוי לב שאיננו נפתח, מצויד בחוד קשיח בקצהו. הפירות יכולים להינעץ בבוץ; הזרעים מוגנים בפרי מריקבון ויכולים להינשא בבוץ של פרסות חזירים במהלך ההתפלשות והשהייה של החזירים בשטחים הדרוסים ולהעביר את הפירות לגומחות חדשות שנפתחות שבהן ייתכנו תנאי נביטה והתבססות משופרים. ייתכן שהעיתוי המאוחר של הגשמים וההצפות בעונה הנוכחית (2017-2018) יצר בכתם המסוים תנאים נוחים לנביטה, להתבססות ולעדיפות בגידול לעומת מיני צמחים אחרים. אלא שהדברים מצריכים מעקב ומחקר נוספים.

בביקור נוסף במקום ב-23.2.2018 נצפו מאות פרטים של דבורי בר זעירות מקננות קרקע שאורכן 6-7 מ"מ, אשר ביקרו בפרחים באופן שיטתי תוך השתהות של חצי דקה עד דקה וחצי וככל הנראה האביקו. אלה הן דבורים ממינים שעדיין לא זוהו מקבוצות ההליקטית (*Halictus*) והחריצית (*Lasioglossum*). תצפית זו מספקת עדות להאבקה יעילה וליכולת של ייצור פירות תקינים. בנוסף להם נצפו ביקורים של זבובי רחף מהסוג *Episyrphus* בעל גוון חום אדום ובאורך 1 ס"מ. עשרות פרטים ברחבי הכר נצפו בכל זמן נתון. זבוב זה נעצר על התפרחות בליקוק חיצוני של כותרות הפרח בלי יכולת להחדיר את לשונו לתוכן וכנראה שהוא פחות יעיל כמאביק . גם לבנין הצנון (*Artogeia rapae*) ניצפה בנדירות נוחת ומשתהה על התפרחות, אך לא זוהתה בבירור פעילות צוף, וכללית נראה שתרומתו

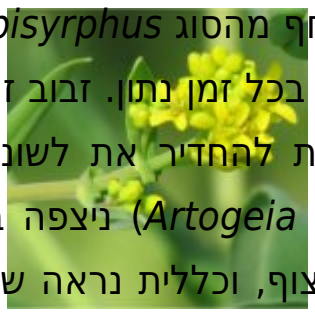

להאבקה זניחה.

חרקים מבקרים בפרחי מיאגרון אוזני באחו עיינות. צילם: עופר הוכברג ©
מימין – דבורת בר; משמאל – זבוב רחף
להגדלה – לחצו על התמונות

הממצא מחזק את החשיבות של אחו עיינות כנכס טבע לאומי ואת הצורך לעשות הכל לשימורו המלא. האחו ששטחו 32 דונם הוא שטח ייחודי של בית גידול לח בפלשת ומלבד **מיאגרון אוזני** גדלים בו עוד 2 מינים בסכנת הכחדה ("אדומים"): **דוגון ירושלמי** ו**זמזומית ורבורג**. כמו כן נרשמו בו בסקרים עוד 10 מיני צמחים נדירים מאד. ראוי גם להזכיר את האוכלוסייה של **עיריוני צהוב** הגדלה בחלק מהשטח – אחת הבודדות במישור החוף.

תודות

אנו מודים לאורי מורן, לירן וקיל ומימי רון על הסיוע בהכנה ובכתיבה של הידיעה

ספרות:

וקיל ל ופולק ג 2015 הצמח האדום זמזומית ורבורג – גילוי חדש באחו עיינות בפלשת. כלנית 2

מורן א 2015 שיקום אקו-הידרולוגי בשטחים שהופרו בעבודות ההקמה של מפעל ההתפלה בשפך נחל שורק.– הכנס השנתי לאדריכלות נוף. גיליון 57.

מורן א הוכברג ע וקיל ל ורון מ רשימת המינים שאותרו ב- 2013 – 2015 בסקר שורק תחתון, כולל ביצות אגן השורק (ובביצת עיינות בכלל זה). מסמך עבודה לשיקום אקו-הידרולוגי בביצוע רשות הטבע והגנים, רשות הניקוז ו"מורן יעוץ ופיתוח".

פולק ג 2015 הצמח האדום מיאגרון אוזני התגלה בפלשת. כלנית 2.

שמידע א פולק ג ופרגמן-ספיר א 2011 הספר האדום – צמחים בסכנת הכחדה בישראל, כרך ב'. הוצאת רשות הטבע והגנים.

הערות

[1] המשך הפעולה נמנע, כתוצאה של פעולת הסברה נמרצת שקויימה עם בעלי השטחים הפרטיים בהיקף הביצה בהתערבות רט"ג והנהלת בית הספר החקלאי עיינות, מתוך עניין לשמר ואף לפתח את שטח הביצה לצרכים לימודיים

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: הוכברג ע ואברהם ה 2018 אוכלוסייה גדולה וחדשה של מיאגרון אוזני Myagrum perfoliatum (מין אדום) נמצאה באחו עיינות בפלשת אחרי שהצמח נחשב כנכחד מהמקום, חדשות בוטניות, כתב-עת "כלנית" מספר 5.

אוכלוסייה גדולה וחדשה של מיאגרון אוזני Myagrum perfoliatum (מין אדום) נמצאה באחו עיינות בפלשת אחרי שהצמח נחשב כנכחד מהמקום